משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר קדשים

לחם שמים על משנה חולין

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה חולין

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-חולין/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ו 4
משנה ז 5
פרק ב 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 6
משנה ח 6
משנה ט 6
פרק ג 6
משנה א 6
משנה ג 7
משנה ה 7
משנה ו 8
משנה ז 8
פרק ד 9
משנה א 9
משנה ג 10
משנה ה 10
משנה ו 10
משנה ז 11
פרק ה 11
משנה א 11
משנה ב 11
משנה ג 12
פרק ו 12
משנה א 12
משנה ד 12
משנה ז 13
פרק ז 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ד 13
משנה ה 13
משנה ז 13
פרק ח 14
משנה א 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
פרק ט 15
משנה א 15
משנה ב 15
פרק י 15
משנה ג 15
משנה ד 16
פרק יא 16
משנה א 16
משנה ב 16
פרק יב 16
משנה א 16
משנה ג 16
משנה ה 17

פרק א

משנה א

הכל שוחטין עיין לשון רע"ב. עד אבל אם אין יודעין בו שיודע ה"ל שחיטה כו' בודקין אותו. ואם יודע ה"ל שחיטה. שחיטתו כשרה. ע"כ. **משום** דיוקא אצטריך. למימרא דמיהו לכתחלה לא. גזרה שמא ישכחו לבדקו. **ודילמא** היא גופה נמי קמ"ל. דשחיטתו כשרה. ולא גזרינן דילמא משתלי. ולא קנסינן בדיעבד. **ולענין** נשים ועבדים בשחיטה ערפ"ג דזבחים. ומו"ק ס"א. ובחי' על הרא"ש.

שחיטת נכרי עתי"ט בשם רש"י ובשם ר"י. דלא בר זביחה הוא. ותקשי חרש. עמ"ש בס"ד במו"ק לי"ד.

הסומא ע"ש בס"ד.

משנה ב

הכל שוחטין לרע"ב לאתויי מומר.

פירוש לתאבון. אבל להכעיס. אפילו בעברה אחת. הרי הוא כגוי לכל דבר. **וכן** מי שאינו חושש לשחיטה כשרה. אע"פ שאינו עושה להכעיס. דינו כלהכעיס. והיינו נמי דינא דקראים האידנא. ולא כמ"ש הרע"ב בסמוך. ע"פ הר"מ במשניות (וכבר חזר בו בחבורו ונתן להם דין כותים כו'). **ודבר** תימה הוא שהרי הם עוברין על כמה איסורי סקילה וכרת. אצ"ל לאוין. נגד קבלת חז"ל. והרי הם מומרים להכעיס ודאי. ושחיטתן נבלה. כמי שאינו בתורת זביחה פשוט בעיני.

ומינה דמחלל שבתות בפרהסיא. ואצ"ל עובד ע"ז שלא מאונס. דלא שנא להכעיס. או שלא להכעיס. כולה חדא מילתא היא. ודינו כגוי לכל דבריו. **משא"כ** האנוס על עסקי נפשות. אע"ג דעבר אעשה דונקדשתי בתוך ב"י. ודאי דינו כישראל לכל דבר.

ובכל שוחטין עמו"ק (ס"ו) בס"ד.

ובקנה ע"ש. בס"ד. **ומ"ש** הרע"ב ואתי למעבד חלדה. **לא** ידענא מאי קאמר מר. דכי מינקבי סימנים. תו לא שייכא חלדה. לא מעלה ולא מורדת.

והשנים עמו"ק בס"ד.

משנה ו

כשר בפרה ע"ק רמ"ז מ"ה ועשי"ע (ספ"א).

טהור בכלי עץ פשוטיהן טהורים מדאוריי' הר"מ. **עמ"ש** בס"ד במו"ק ריש ה"ל חנוכה.

משנה ז

כ"מ שיש מאון אין חליצה הך מאון וחליצה לאו בחד גוונא איירי. אלא הא כדאיתא. והא כדאיתא. דהיינו מאון בקדושי קטנה דרבנן. וחליצה דהכא לזיקת קטנה. שקידושיה דאורייתא עסקינן. כגון שקבל בה אביה קדושין. דזקוקה היא ליבם דבר תורה. ואצטריך קרא למעוטה מחליצה עד שתגדיל. **אבל** קטנה שהשיאוה אמה ואחיה. דמדאורייתא אין קדושיה קדושין. ולא זקוקה ליבום. ודאי לא מיירי מנה. אלא אם רוצה ממאנת ביבם. ואי לא מיאנה. חולצת אפילו כשהיא קטנה.

איברא איכא למימר. אפ"ה מדרבנן לא תחלוץ עד שתגדיל. משום לא פלוג. דלא לימרו כל קטנה יוצאה בחליצה.

י"ט שחל בע"ש תוקעין אע"ג דתקיעה בי"ט ודאי אסירא משום שבות. **גזרה** דרבנן בעלמא היא. שמא יתקן כלי שיר. הם אמרו והם אמרו. אינהו אסרי לה. ואינהו שרו במקום הצורך. **והא** דבחל במ"ש אין תוקעין. אמאי. לתקע כי היכי דלידעו דשרו בשחיטה לאלתר. **היינו** משום דאין דוחין שבות להתיר. הכי מסקינן בגמרא שלהי פרק ואלו קשרים. **ובהכי** ניחא לי מה שנתקשו בו התו' ר"פ החליל. במאי דאשכחן הכא דתקיעה דחיא י"ט. ואילו התם. תקיעה דמצוה לשמחת בית השואבה. לא שרו לה. ונדחקו בטעם הדבר.

איברא אליבא דתלמודא דשבת דאייתינן. אתי שפיר. דלא שרו לה אלא דווקא לאפרושי מאיסורא. ולהפריש את האדם מן העברה. אבל במקום מצוה. מצינו שהעמידו דבריהם. אפילו לדחות מ"ע של תורה. מפני שבות של דבריהם. כדמסקינן בהאשה רבה. קום עשה שאני. וחשו יותר שלא לעבור בידים אפילו אשבות דרבנן. כ"ש שלא התירוהו בשביל עשה של דבריהם. כגון תקיעה לשמחת בית השואבה. אע"ג דאסמכוה אקרא.

והא ודאי שמחת י"ט עדיפא. מנה. דהיא מ"ע גמור של תורה. ומצינו שחששו לו חז"ל הרבה. דלא ליתו לאמנועי משמחת י"ט. ואעפ"כ לא ראו להתיר בשבילה שבות דתקיעה. ק"ו שלא לדחותו מפני שמחת בה"ש.

פרק ב

משנה ב

השוחט דיעבד כו'. והשתא סיפא שנים אוחזין דלכתחלה כו' תי"ט. **ואינו** מוכרח. דכוותה שנים אוחזין כו' ושוחטין. דכל היכא דהפעולה מאוחרת לפועלה. דיעבד משמע. דוק ותשכח.

ומההיא דתנן התם ומרק אחר שחיטה על ידו. ליכא למשמע מידי. דהתם שאני. דאתעביד ליה הכשר שחיטה בחד. להכי אפילו בקדשים שרי לכתחלה נמי. **ותו** איכא למימר. בההיא ודאי קדשים קילי. משום דלא סגי בלא"ה. משא"כ בחולין. דלא לדם הוא צריך. ולעולם אימא אפילו כה"ג. לכתחלה לא.

משנה ג

נפלה סכין מידו אחר שהתחיל לשחוט.

אם יש בסכין מלא צואר לא קאימנא עלה שפיר בטעמא דמילתא. מה בין הוליך ולא הביא כו'. ובין הוליך והביא.

ובאוחז סימנין בידו. כמדומה יכול לשחוט שפיר בכל גוונא וצ"ע.

אע"פ ששחטה כדרכה. דבר זה קשה הציור הוא שתשחוט הסכין בדרך נפילתה. שחיטה הגונה. בלי דרסה וחלדה.

משנה ד

עחי"ג ועל הרא"ש.

משנה ה

כשרים ואין אומרים כבר מתו קודם שחיטה.

משנה ח

שנים אוחזין בסכין ושוחטין ע"ל מ"ב.

משנה ט

אין שוחטין לגומא ריקנית.

פרק ג

משנה א

נקובת הושט מסקינן בגמ' דר"ע שנאה קודם חזרה. משום פסוקת הגרגרת צריך לומר כן. אבל נקובת הושט לעולם אימא אפילו קודם חזרה נשנית ודוק. עמ"ש בס"ד על הרא"ש פרק השוחט (דקמט"א).

המסס וב"ה ז"ל תי"ט. צ"ע דלפי סדרן ה"ל למתני ב"ה והמסס ע"כ. **אשתמיטיה** הא דאמר אביי שילהי פב"מ. דהני תלת מילי אשתני שמייהו מכי חרב בה"מ. הובלילא בי כסי. בי כסי הובלילא. הא בהדיא דכסדרן תני להו. ולפום שמייהו כדמעיקרא. והאידנא הוא דאשתני. להכי מפרשינן להו איפכא. איברא מתניתין מקמי דחרב בה"מ איתניא. כדמוכח בדוכתי טובא. ומשנה לא זזה ממקומה.

דרוסת הנץ כו'. גבי עוף הוה שייך למתני כו' תו'. **אגב** קאתי לאשמועינן. דאין לנץ ולגס דריסה אלא בעוף. לא בבהמה. אפי' הגס בדקה לא.

כל שאין כמוה חיה נראה דאתי לאשמועינן אף על גב דזמנין חיה. כדאייתי תלמודא שילהי פרקין. והלא יש שמתקיימות שלש שנים. לא חיישינן למעוטא דמעוטא דלא שכיח. וטרפה היא מ"מ. ואע"פ שהיא חיה בפנינו. וכמ"ש הר"מ ג"כ שיש מהן שיכולין לחיות עפ"ד הרפואה. וכן מעידים בנפחתה גולגולת וקנה ונקבו דקין. כמ"ש הרשב"א בת"ה. וכ"כ בתשו' לענין יתרת. **קמ"ל** דהא לאו מילתא שכל מדות חכמים כך הן. ליילך אחר הרוב שמתים בטרפות הללו. אע"פ שמעוטם מתקיימין. לכן אמרו כל שאין כמוה חיה טרפה. אף שזו חיה עם טרפותה כמה שנים. אין בכך כלום. מאחר שחברותיה אינן חיות כמוה באופן זה. הרי זו בטלה במעוטה. ונגררת אחר הרוב. וכן נמצא בכל הענינים דברים יוצאים מגדר הטבעי. עיין אגרת בקורת (דכ"א) ואין צורך לומר שאין חוששין למעשה נסים.

משנה ג

הכתה חולדה וכ"ש אם הוכתה ממי שהוא גדול מחולדה. **וה"ה** למוכה. דלא שנא בין קטן לגדול ממנה. וניכא לפלוגי בה בין דק לגס. כמו בדרוסה.

נקב הקורקבן עיין לשון ר"ן בתי"ט. דאי מחמת קוץ ודאי טרפה. **אניקב** חיצון ולא פנימי קאי. אבל פנימי בלא חיצון ודאי כשר. אף מחמת קוץ. ולישנא קטיעא נקט תי"ט.

משנה ה

ר"א אפילו ניטל הא דדייק תי"ט. לרבנן דפליגי עליה. הו"ל למתנייה באלו טרפות **לאו** דיוקא הוא. דהא ודאי כחה דהתירא עדיף. ולמתני פלוגתייהו בתרווייהו. פשיטא דלא מילתא היא. דהא כולהו בבי אצרוכי מצרכינן להו.

יצאו בני מעיה ולא נקבו איכא למידק לישנא יתירא דנקט ולא ניקבו. פשיטא דבהכי מיירי. דאל"ה. אטו משום דיצאו נמי. לתכשרי.

וי"ל דאשמעינן בהכי מילתיה דרב דמייתי תלמודא. ל"ש אלא שלא היפך בהן. אבל הפך בהן טרפה. משום דבכלל נקובי הוא. דסופו לינקב ודאי. כמ"ש התו'. **היינו** דקמפרש תנא בלישנא אריכא. שאינה כשרה ביצאו מעיה. אלא בשלא נקבו דווקא. דהיינו שלא נתהפכו. דכנקובים חשובים. דנקובים ממש. פשיטא דלא אצטריכא ליה. ושפיר הוא. דליכא מילתא בגמרא. דלא רמזה רבי במתני'. כדפרישנא בדוכתי טובא בס"ד.

ומה ששנה זה בעוף. אע"פ שבהמה ועוף שוין בו. **ע"ל** ר"פ. הביא תי"ט בשם רש"י. טעם נכון. משום דבודאי לא אצטריך אלא לאשמועינן היתירא בעוף. היכא דלא ניקבו.

משנה ו

תי"ט ד"ה סימני. צ"ל ודמה טעון כיסוי.
כל עוף הדורס עחי"ג (דס"א ס"א).
הדורס עחי"ג (דנג"א) על מ"ש תו' ד"ה שאר.

משנה ז

ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת סירכא דקרא נקט. והאמרינן בגמרא דלא אצטריך לגופיה. דכל שיש לו קשקשת. יש לו סנפיר (וצ"ל אע"פ שאין רואין בו סנפיר. רק קשקשת בלבד. אנו מתירין אותו. ואומרים שכבר היו לו והשירן. או עתיד לגדלן) ולא כתביה רחמנא אלא משום יגדיל תורה דלא ליתי למטעי. **אפ"ה** איכא למידק. אכפל תנא ונסיב סנפיר כדי. ולא סמיך אההיא דתני התם בפרק בא סימן. כל שי"ל קשקשת י"ל סנפיר. **ויש** ליישב קצת. דאשמעינן אגב אורחא מילתא דאיתא בת"כ. דקשקשת אחת תחת סנפירו בעינן. **ובהכי** אתי שפיר יתורא דקרא. למילף דקשקשת בצד סנפיר בעינן. ודילמא היינו נמי דכתיב סנפיר באוריי'. להגדיל תורה דקאמרינן.
עי"ל לדעת הר"מ. דס"ל כל שאינו בצורת דג (כגון חיות גדולות עם קטנות שבים) הרי הוא בכלל שרץ המים. כמ"ש פ"ב מה"ל מ"א. משמע דלהכי כתבינהו רחמנא להני תרי סימני דגים. למימרא דלא סגי בלא"ה. עד דאיכא תרוייהו ודאי. לאפוקי בריות שבים שהן בצורת חיות. ולא בצורת דגים נינהו. **והא** דאמרינן פ"ב דע"ז. חמרא דימא שרי. תורא דימא אסיר. וסימנך טמא טהור.
על כרחך צ"ל. חמרא דימא. אית ליה סנפיר וקשקשת. משו"ה שרי. דהו"ל צורת דגים. משא"כ תורא דימא. אע"ג דאית ליה קשקשת. לא משתרי בהכי. דבכהאי גוונא לא מסהיד סימן קשקשת אסנפיר. אלא בריה בפ"ע הוי. ולא בכלל דג הוא. **וכמו** שאין הקשקשים שברגלי העופות. מועילין להן להעיד על טהרתן. כיון דלאו מינא דדגים נינהו. הכי נמי הני חיות שבים. שאינן באין בשני סימנין. לאו מין דג הן. ואולי ג"כ מהרקק נבראו כעופות. היינו דכתב סנפיר וקשקשת בסימני דגים. דודאי תרווייהו אצטריכו. דאל"ה לאו דגים מיקרו. וקאתי תנא ופריש. ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת. ולא קאמר ובבריות המים. או לימא וכל אשר במים. אשר לו סנפיר וקשקשת. כלישנא דקרא. אלא לאשמועינן דבדגים דווקא קמיירי דאית להו תרתי סנפיר וקשקשת. בין שישנן לפנינו בין שהשירום ושעתידים לגדלם. מיהת תרוייהו בעינן. משא"כ שאר בריות המים. שידועין בסימן אחד בלבד. אפילו הוא קשקשת. לא בכלל דגים הוא. כיון שאין לו שני הסימנין בשום פעם (דהכלל כל שי"ל קשקשת כו'. לא נאמר על מה שאינו מין דג) והרי

זה מדויק ונכון בענין. **וקמ"ל** נמי תנא דמתני' הא דתניא בברייתא שאפילו א"ל עכשיו אלא לאחר זמן. או שהפילן בים. הוו נמי סימני טהרה. דמשו"ה האריך. ונקט לישנא דקרא כל אשר לו סנפיר וקשקשת. ולא קיצר בלשונו לומר. ובדגים סנפיר וקשקשת. למימרא דכל שי"ל הסימנין הללו. בכל אופן שהוא. בין שהם לפנינו וראינום. או שידענו בודאי שישנן בהם בשום זמן. דיו. אבל כל שאינו בעל שני סימנים הללו כלל. לאו בכלל מין דגים הוא.

רי"א שני קשקשים עתי"ט בשם הר"ן דמתיבת קשקשת הכפולה קילוף. **ואי** תקשי לך. א"ה מאי קאמר תלמודא. אי לא כתב סנפיר. הו"א מאי קשקשת סנפיר. והיכי אפשר למטעי. אי מגופה שמעת לה. דהתיבה עצמה אין לה משמעות אחר.

הא לאו מילתא. הר"ן לא קאמר אלא שכפל שורש המלה מורה על שנים. ואי לא הוה כתיב סנפיר. אדרבה הוה משתמע שפיר. מאי קשקשת סנפיר. שכן הוא זוגי. לעולם אין לך דג בעל סנפיר. שאין לו שני סנפירין לפחות. אבל בתר דכתיב סנפיר. ידעינן דקשקשת הן הקבועים בו. וילפינן מכפילת המלה. דבעינן לא בציר משנים.

והשתא ניחא נמי. הא דמייתי בת"כ. זכר לדבר ושריון קשקשים. משום דאכתי איכא לדיוקי מנלן דסנפיר הפורח בהן. דילמא בקושטא אפכא הוא. סנפיר הוא הקבוע בו. ודי באחד. דמשו"ה כתיב ביה לשון יחיד. וקשקשת הוא הפורח בהן. דמשו"ה כפול הוא. לפי שהוא זוגי. להכי מייתי ליה נמי קרא דשריון קשקשים. דמשמע טובא ודאי. הא על כרחך לאו כנפים דפריחה נינהו. דאינהו לא טפי מתרתי הוו. אלא ודאי דקביעי וקיימי בגוויה הוו. כמו בשריון. ומדלא כתב רחמנא סנפיר וקשקשים. שמעינן דל"צ טובא כמו במלאכת שריון. מ"מ לא בצירן מתרי. מדכתיב קשקשת כפול העי"ן. והיינו תרי. טפי לא בעינן. מדשני קרא בדבוריה.

פרק ד

משנה א

מן הטחול לשון רע"ב ולהכי נקט טחול וכליות. מידי דלא מיטרפא בהו. וכתב תי"ט ותמיהני. דבמ"ב לעיל כתב ניקב הטחול טרפה. ומי גרע ניקב מנחתך. והכי איתא התם כו'. הא קמן דליתא להא עכ"ל.

אשתמיטתיה מסקנא דסוגיא דתלמודא. דלית הילכתא כר"ע. דניקב בקולשיה ודאי כשרה. ואפילו בסומכיה. אם אינו נקב מפולש. כשרה. וכמ"ש גם הרע"ב לעיל. א"כ

בחנם תמה תי"ט ואין מקום לדבריו. **גם** נעלם ממנו שינויא בתרא דשנינן התם. ניקב לחוד. נחתך לחוד.

משנה ג

טהורה עד שיצא הולד היינו שיוציא רוב פדחתו. כדתנן בהמפלת. עמ"ש בס"ד מ"ד פרק ז' דאהלות.

משנה ה

קורעו ומוציא דמו אבל לחתוך אבר אבר ממנו לא. **הכי** משמע בבתרא דיומא (פע"א) דלא סגי ליה בלא קריעה.

קרעה ומצא בו ב"ט חי טעון שחיטה. עתי"ט שהקשה בשם הדרישה. מאי קמ"ל פשיטא. ונדחק מאד ליישב דהו"א שהתורה התירה מה שבבהמה בלא שחיטה. ע"כ. **ואי** אפשר לשמוע דבר זה. אטו מי עדיף מאיבריה. וכי באיזה סימן יוכשר. ולא התירה תורה טהורים אלא בסימנים. ואף הם אינן ניתרים אלא בשחיטה. **ולי** נראה. דקמ"ל ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא. וש"מ דאף השוחט את הטרפה. ומצא בה ב"ט חי. לכ"ע ניתר בשחיטת עצמו. ואפילו לדברי המתיר. כדאמר רבא בגמרא.

היינו דהאריך בלשונו לפי שלא נשחטה אמו. טעון שחיטה. דאע"ג דקיי"ל שחיטת אמו מטהרתו. אפ"ה כי ליתא לשחיטת אמו. מהניא ביה שחיטת עצמו. והוא הדין לשחיטת טרפה. דכליתא דמיא. ולא מהניא ביה ולא מידי. וזקוק לשחיטת עצמו. שהרי לא נשחטה אמו. שחיטה המתרת באכילה. הוי ליה דומיא דקרעה. שעושה אותה טרפה. דוק. **א"נ** קמ"ל. דשחיטה מועלת בו. ס"ד לא תהני ביה שחיטה. כיון שמתה אמו. עובר ירך אמו הוא. ואיידי דתני רישא טעון. או לא. תני נמי סיפא האי לישנא.

והוי יודע שכל הדינים השנויים כאן בבהמה גסה. שכנגדם בבהמה דקה. היולדת לחמשה. דין בן ארבעים. כדין בן שמונה. ובן חמשה. כבן תשעה. לענין התרתו ע"י שחיטת אמו. או ע"י שחיטת עצמו. ולמחלוקתו של ר"מ וחכמים. כדאיתא בתמורה (די"א ע"ב) והתימה שלא זכרוהו המחברים כלל. ועשי"ע (סך"ה).

משנה ו

מן הארכובה ולמטה כשרה עיין לשון רע"ב עד. היינו מתחלת הארכובה הנמכרת עם הראש. **לפי** פירוש זה. מן הארכובה ולמטה. היינו בארכובה עצמה. **וממנה ולמעלה** היינו בפרק האמצעי. **א"כ** לא הוי למעלה דומיא דלמטה. שזו בפרק של ארכובה. וזו בפרק אחר שלמעלה ממנה. ולפירוש הרא"ש בתשובה. ניחא.

משנה ז

מפני דרכי האמורי פירש רש"י וכתיב ל"ת כמעשיהם. ואינו מקרא כו' וצריך להגיה במקומו תעשה תעשו כו' (והוגה כמעשיהם לא תעשו) כ"ה לשון תי"ט. **במ"כ** שמא שכח מקרא שכתוב בפרשת הנה אנכי שולח מלאך (שמות כ"ג).

פרק ה

משנה א

אותו ואת בנו עתי"ט שטת המפרשים. דס"ל שאינו נוהג בזכרים. והיא גם שטת ת"א. עיין גל עד.

וכ"ע בתי"ט ומיהו כו' דלר"י כו' מספקא לן כו' הילכך. אי ודאי לן שהוא אביו. אסור לשחטן ביום אחד. **והיכי** דמי. נ"ל היינו שראינו שרבע השור את אמו של זה. ומן אז שמרוה בבית. שלא עלה עליה זכר אחר (או שלא היו שם זכרים מצויים לה כלל) עד מלאת תשעה ירחים. שכלו לו חדשיו. חזקה שזה אביו. ולאשתהי לא חיישינן. כדלא מספקינן דכוותה באדם. אפילו לדין מיתה בודאי מחזקינן ליה. אע"ג דשכיח ביה אשתהי. ולפד"ז סופג ארבעים. גם על האב.

ושניהם סופגים מ"ש תי"ט אליבא דרמב"ם נ"ל הראשון חייב כרת. בלא התרו בו.

מלבד שהוא דוחק נגלה. לאוקמה למתני' בתרי טעמי בחד בבא. עדיין צ"ע אי חייב כרת בדלא אתרו ביה. אע"ג דקמי שמיא גליא ולא אברו סהדי אלא לשקרי. או משום דילמא אשתלי ועבד ולא אדעתיה. אפ"ה נ"ל יותר שגם לדין שמים. צריך התראה. שתהא דעתו מיושבת עליו. ואינו עושה אלא להכעיס. אף אם ה' חוקר כליות ולב. מ"מ אינו בא בטרוניא עם בריותיו. במקום שיש לחוטא התנצלות לומר שלא במרד ובמעל עשה. וכן נראה מן הכתוב הרבה כמה התראות הוצרכו הנביאים לעשות קודם שנתחייבו ישראל. אלא שי"ל רבים שאנו. **ולמאי** נ"מ בהך פסקא דדינא. עיין השמטה דשלהי מכות.

משנה ב

ואם קדם השני עד שלא נשאל הדבר. זכה.

וקמ"ל דכהאי גוונא לא קנסינן ליה. ולא דיינינן ביה דינא דגרמי. **מיהו** בדעבר על דברי ב"ד. נ"ל בר נדוי הוא. ומיבעי למקנסיה עד דמפייס לב"ד. ומפצי לחבריה.

ונ"ל דפירוש רא"ש חלוק על פרש"י בזה דלרש"י סתמא דמתניתין משמע בין לקח מאחד בין לקח משנים. אי אתו לקמן לדינא. אמרינן ראשון ישחוט. ואם קדם השני ושחט קודם שנשאל הדבר לב"ד. זכה. **אבל** לרא"ש דווקא בקנו שניהם מאחד. אין השני רשאי

לשחוט תחלה ע"י שאלה. אורויי לא מורינן ליה. **מיהו** נראה דמודה נמי. אם קדם השני כה"ג בלי שאלה. זכה. שאין לומר בחנם לצדדין קתני. אבל בקנו משנים. ס"ל דאין נזקקין לתובע תחלה לשחוט. וק"ל.

משנה ג

ומודה ר"י כתו' תימה למאן מודה. דאימתי דר"י לפרש. **ולי** נראה אע"ג דאימתי דר"י לפרש הוא בא לדברי ת"ק. דלא כדסבר תנא דסדר מתניתין. וקאתי איהו לפרושי למילתיה דת"ק. ולא לפלוגי עליה. מ"מ פליג אליבא דת"ק. ואהא קאי ומודה. למען דפליג עליה אליבא דת"ק.

את האם לחתן כו'. עיין רע"ב. דאורח ארעא לעשות סעודה בבית החתן. **עמ"ש** בס"ד בדרוש שמש צדקה. תמצא דברים נחמדים.

פרק ו

משנה א

אבל לא במוקדשין דאמר קרא חיה או עוף. מה חיה אינו קודש **אע"ג** דאיתינהו בקדשי בדק הבית. **לאו** בני אכילה נינהו.

במוקדשין חטאת העוף ועולת העוף. **אע"ג** דנוחר ומעקר לא בעי כיסוי אפילו בחולין. והא קתני להו בסמוך (מ"ב) **היינו** משום דאסורים באכילה. ומליקה שריא לכהנים. וגבי כיסוי דם לא כתיב אלא שפיכה. משו"ה צריכא.

ואם שחטו אין מכסין דמו ואע"ג דעוקר ד"ת כו' תי"ט. **לא** ידענא מאי עקירה איכא הכא חיה אמר רחמנא. ולא בהמה. ולא ספק (דוגמא ממזר ודאי הוא דל"י כו'. ודכוותה טובא אע"ג דספיקא דאוריתא לחומרא. רבנן הוא דאחמור. לעשות סיג לתורה. הם אמרו. והם אמרו ולא גזרו היכא דמתיא לידי קולא. דלא ליפוק מנה חורבא. משו"ה לא צרכינן להה"א דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה.

משנה ד

כסהו הרוח חייב לכסות כה"ג נראה. מי ששפך יכסה. ואם קדם אחר וכסה. חייב לשלם עשרה זהובים. **מ"מ** בנתגלה שלא בפני השוחט. מספקא לי אי מיחייב לאודועיה ברישא.

בדם בהמה או חיה עמ"ש בס"ד במו"ק לטי"ד (סך"ח).

בדם חיה דם היקז של חיה. **ואיכא** טובא כדלעיל מ"ב. וכן של חיה טמאה. וכ"כ הר"מ.

משנה ז
ושאינו מגדל צמחים כו', עמו"ק לטי"ד (סך"ח).

פרק ז

משנה א
ובמוקדשין ואיך נהגו בק"פ. **עמ"ש** בס"ד פרק ז' דפסחים. ובשי"ע (סי"א).

משנה ב
שולח אדם ירך שלמה. ולא חתוכה.
ובמקום שמכריזין ולא הכריזו. אי נמי בפני ישראל היודע שבחזקת כשרה שגר לו.
ולנכרי רבותא קמ"ל. אע"ג דטעי וסבר שהיא כשרה לגמרי. אפ"ה שרי משום דמטעי נפשיה. אבל חתוכה אסור בכה"ג. משום דאסור לגנוב דעת הבריות. **והוא** הדין בישראל שלמה שריא.
וחתוכה פשיטא אסורה. משום מכשול נמי. אם לא הודיעו.

משנה ד
אם יש בה בנ"ט ולא שערוה חכמים לכל ירך בהחלט. להודיענו זה. אם יש בה בנ"ט אם לא. דהא אינהו קים להו בשעורא כה"ג. ובקיאי טפי מנן. כדחזינן בזרוע בשלה דמשם למדוה לשער בששים. **וא"ל** לפי שאין כל הירכות שוות. דיש ירך עבה ושמנה. ויש רזה וכחושה. יש בעלת בשר הרבה. וגיד שלה דק. ויש להפך כחושת בשר. וגיד שלה עב וגס. דא"ה בזרוע נמי נימא הכי. והיכי גמרי מנה. **אלא** נ"ל מפני שלפעמים היא חתוכה. וצריך שיעור מיוחד לפי מה שנחתך ממנה. ואז אין מועיל לה השעור שיתנו בשלמה. להכי מילתא ספיקא נקטו. וכללו דינה בדרך קצרה כאחת. כך נראה לי.

משנה ה
והרוטב בנ"ט עמ"ש בס"ד פ"י דתרומות מ"ח. **ומ"ש** רע"ב וביצה שיש בה אפרוח כו' צריכה ס"א כנגדה. עתי"ט בשם כ"מ. **ודבריו** דחוקים דא"ה בכל מידי דלא מיבטיל גופיה. ליבעי ס"א.
ויש לרמב"ן ז"ל. טעם אחר יפה מאד. שהחמירו בביצים מפני שאין כולן שוות בגדלן. לכן הוסיפו להן אחת. **ונ"מ** לדינא. עיין עלית המלאכה (דשצ"ב) ועיין קונטרס שלל ביצים.

משנה ז
ועדיין בהמה טמאה מותרת להם אע"פ שקיימו כל התורה. וכן בפירוש אמרו גם בזאת. עה"פ וטבוח טבח והכן. טול ג"ה בפניהם.

וקשיא בין לר"י בין לרבנן. דמשמע לכ"ע הוה שריא להו בהמה טמאה. ולמר אף ג"ה. **יש** לומר. לפי שלא היו מצווים ועושים.

פרק ח

משנה א

מותר בבשר דגים אע"ג דבלשון תורה ודאי מיקרי בשר. כדכתיב אם את כל דגי הים יאסף להם וגו'. ואתה אמרת בשר אתן להם. **כיוצא** בו הנודר מן המבושל. מותר בצלי. אע"ג דקרא לצלי נמי מבושל קרי ליה. דכתיב ויבשלו את הפסח. לשון מקרא לחוד. ולשון בני אדם לחוד. וכמ"ש שם בס"ד.

משנה ג

לא קרעו אינו עובר עליו בלב עוף. אבל בלב בהמה חייב כרת.

צ"ע דהא דם שבשלו הוא.

המעלה את העוף לעיל הו"ל למתנייה. גבי פלוגתא דב"ש וב"ה. אלא משום דדמי למאי דסליק מניה. דאינו עובר.

אינו עובר עליו בל"ת. **אינו** יכול לבוא לידי ל"ת. **ועל** כרחך הכי הוא פירישו. דאטו המעלה בשר בהמה עם גבינה על השולחן. מי קעבר אמידי. או אי קאכיל בשר עוף בחלב. מי איכא מ"ד דעובר בלא תעשה.

משנה ד

ר"ע אומר לפלוגי אדריה"ג קאתי. משו"ה נקט תנא הך לישנא.

חיה ועוף אינם מן התורה נראה דלא שנא בשר חיה בחלב בהמה. ל"ש בשר בהמה בחלב חיה.

משנה ה

אם יש בנ"ט ה"ז אסורה. באכילה בלבד.

ולענין קיבה עצמה. עמ"ש רע"ב בשם רש"י. דחלב גמור הוא. ומותר להעמיד בו. כל שלא נמלח בעורו. דין חלב גמור יש לו לכל דבר.

והיינו נמי דלא שרי להעמיד בעור הקיבה. מטעם חלב מתה ושחוטה. ככחל דלעיל מ"ב. וכמ"ש בס"ד במו"ק לטי"ד (ספ"ז).

אבל אין לו דין מעמיד לאסור בכל שהו. מטעם שכתב רע"ב. **ועוד** שאינו דרך בשול שאסרה תורה בבב"ח. אלא דרך שרייה. דמדאורייתא שרי. משא"כ בעור קיבת נבלה. שאסרו מחמת עצמן מן התורה.

פרק ט

משנה א

השוחט בהמה טמאה כו' מפרכסת עשה אזנך כאפרכסת. ושמע מ"ש בס"ד בשי"ע (סמ"א).

עור האדם עשי"ע שם.

משנה ב

חוץ מעור האדם עתי"ט ולכאורה גמרא ערוכה היא בפ' לולב וערבה בהנהו תרי מיני. משכיה דההוא גברא משוינן ליה גודא ומלינן ביה מיא. אלא שאין למדין הלכה מאגדה. ועשי"ע סי' הנ"ל באורך. גם למ"ש תי"ט בשם תו' דהכא ודנדה. ע"ש.

עד שיתיז ראשה היינו שחיטת שני סימנין (משום דסתם שחיטה אינה אלא ברוב שנים). והכא בטעמא דאינה בשחיטה. אף מעוט סימנין שחיטה קרי לה. אבל שחיטה גמורה. היא התזת הראש כבס"פ השוחט. ועספ"א דאהלות.

פרק י

משנה ג

בכור שנתערב ערע"ב ותי"ט **ולדידי** חזי דלא צריכינן לדחוקי דמיירי שנתערב בב"מ דווקא. אלא שכבר נשחטו כולן ואין המום ניכר. שסימנין עשוים להשתנות לאחר מיתה. **ואם אמר חוץ מן המתנות** עמו"ק י"ד (סס"א) **ומ"ש** רע"ב ואפילו הוא כהן. אם הוא טבח ממתינין לו ב' ג' שבתות. אע"פ שרואין אותו מוכר בשוק. אפ"ה איכא למימר דלדידיה קשחיט ואתותר. דלא הוה צריך לכולי האי ומזבין המותר. והני מילי עד שתי שבתות. בכפר. שאין שם אוכלי בשר מרובין. אין תולין שישחוט יותר מזה לעצמו. וישתייר כל פעם. ויוכל להגיע לו מזה הפסד מרובה. אף כי לנותר בבשר. שאין לו חפץ בו. שבודאי הוא אוכל המנות היפות. ומניח הגרועות. ולא יהו לו קונים מצויים. במשום שאין רוב עם. לפיכך יותר משני שבתות. ודאי שוחט כדי למכור הכל על מנת להרויח. ואינו עושה מעותיו אנפרות. ובכרכים דשכיחי אינשי טפי. מזדבן אפילו נתן מים ע"ג בשר. מ"מ טפי משלש שבתות. לא. דכולא האי לא שדי אנש זוזי בכדי. עיין גמרא ריש כתובות ושלהי עוקצין. **שם** ואם קבע כו' אין ממתינין (צ"ל) לא רצה לתן מנדין אותו. **אזדא** לטעמיה דכתב ריש פרקין דלקמן ע"ש. אבל תמה אני איך נהוג במתנות בימי רע"ב. ובאתריה.

משנה ד

מן הפרק כו' עתי"ט משמא דגמרא להביא צמר שבראשי כבשים. **פירוש** דבר זה קשה עחי' גמרא.

פרק יא

משנה א

למ"ש תי"ט בטעם הדבר שלא הודו חכמי הדור לרש"י במ"ש דלא נהוג עלמא במתנות.
עמ"ש בחי"ג בס"ד פשר דבר הגון. ועפ"ז לא טרח הרע"ב בכדי בהא. משום דבא"י כתב פירושו למשנה.
אלא כו' עמ"ש תי"ט בענין בגדי שרד. **עם** שכך פירש"י מדעת עצמו לפי פשוטו של דבר.
מ"מ אין כן דעת רז"ל. ואשתמיטתיה לתי"ט גמרא פ"ז דיומא (עב"ב).

משנה ב

משקל חמש סלעים הך שעורא אשכחנא נמי. במעשה ידי אשה לבעלה.
לא הספיק לתנו לו עד שצבעו פטור נ"ל לתת טעם הגון לדבר. משום דבעינן שיתן לו כדי לעשות בגד לשירות. **ומכי** צבעו תו לא חזי לבגדי כהונה של כהן הדיוט. שכולן לבנים. כמו בגדי לבן דכ"ג בי"כ. כמ"ש הר"מ בה"ל כ"ה.

פרק יב

משנה א

ואינו נוהג אלא כשאינו מזומן כי יקרא קן. גי' פרט למזומן.
שקננו בפרדס נ"ל כה"ג דהו"ל חצר שאינה משתמרת. אפי' הוגבהה האם מעליהם. ואפי' שלחה אם חזרה. חייב לשלח אף מאה פעמים. דבחצר שאינה משתמרת בעינן תרתי. עומד בצד שדהו. ואומר זכתה לי שדי. משו"ה כל כמה דלא לקח הבנים ולא אמר מדי. אכתי לא קנינהו. ולא מזומן נינהו. ועיין ח"מ (סרס"ח) ושמא אפילו באמירה בעלמא. אע"ג דקני קנין גמור. לא הוי מזומן. דמדשבק להו התם. הוו להו הפקר. דוק. וצ"ע שם ובסרס"ח. ובמ"ש שם בס"ד.

משנה ג

קן מכל מקום אע"ג דקן תרתי משמע. כדאיתא ריש קנין. **הכא** נמי לא בציר מתרי. אם ואפרוח.

משנה ה

אפילו לטהר בגמרא אוקי לה בנטלה ע"מ לשלחה. ופירש"י דא"נ לא משלחה. לאו ליכא. דבהתר לקחה. עשה הוא דאיכא. וסד"א הואיל כו' גדול שלום כו'. והאי מצורע כיון דכמה דלא מיטהר אסור בתש"ה (אזלא כמ"ד מוחלט אסור בתש"ה) מה"ד ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן. קמ"ל. **וא"ת** היכי ס"ד דלדחי. והא אפשר לקיים שתיהן. שימתין המצורע עד שימצא קן ממקום אחר להטהר בו. **וי"ל** דמיירי בעני שאי אפשר לו לקנות כלום. **אי נמי** כיון דהשתא לית ליה אחרינא. כל שהויי מצוה לא משהינן.

ואף העכוב והאחור מיקרי דיחוי מצוה. כן הוכיחו התו' בשבועות (ריש ד"ג) מכאן. וכן משמע ריש מגלה ובדוכתי טובא.